

Finanční vzdělávání - peníze

Ing. Iva Rašková

Ekonomika
3. ročník

2025/2026

Obsah

- 1 Peníze
 - Význam peněz
 - Formy peněz
 - Vlastnosti peněz
 - Regulace peněz
- 2 Opatření proti falšování
 - U bankovek a mincí
 - U karty a elektronické platby
 - U cenných papírů
 - Právní a institucionální ochrana
- 3 Závěr prezentace
 - Praktické tipy pro žáky
 - Krátké shrnutí
 - Opakovací otázky

Peníze – význam a funkce (1)

Význam a funkce peněz

- Prostředek směny: usnadňují výměnu zboží a služeb místo barteru (je to přímá směna zboží nebo služeb mezi dvěma stranami bez použití peněz; každá strana poskytne něco, co druhá strana potřebuje, podle vzájemné dohody o hodnotě směňovaných položek).
- Účetní jednotka: měří a porovnává hodnoty zboží a služeb.
- Uchovatel hodnoty: umožňují odložit spotřebu do budoucna.

Peníze – význam a funkce (2)

Význam a funkce peněz

- Standard odloženého plnění: slouží při splácení dluhů a plnění smluv.
- Motivace ekonomického chování: ovlivňují rozhodování (spoření, investice, spotřeba).

Formy peněz

- Hotovost: mince a bankovky – fyzická forma platidel.
- Depozit (bezhotovostní peníze): zůstatky na běžných a spořicíh účtech v bankách.
- Cenné papíry: šeky a směnky – právní nástroje k převodu nebo zajištění pohledávek.
- Elektronické peníze: platby kartami, mobilní platby, e-wallety, platební brány.
- Kryptoměny: decentralizované digitální měny (převážně investiční/alternativní forma).

Formy cenných papírů

Šeky a směnky

- Šeky: platební příkaz bance k okamžité platbě.
- Směnky: platební závazek dlužníka vůči věřiteli (používané jako zajištění nebo platební nástroj).
- U těchto papírů platí pravidla o podpisu, identifikaci a ověření bankou.

Vlastnosti peněz

- Dělitelnost: lze je rozdělit na menší části (např. koruna → haléře).
- Přenositelnost: je snadné je přenést nebo poslat (hotovost, karta, mobil).
- Trvanlivost: peníze vydrží dlouho, nerozpadnou se.
- Stabilita hodnoty: hodnota se moc nemění (nízká inflace).
- Přijatelnost: lidé jim věří a všichni je berou.
- Omezené množství: když jich není nekonečné množství, neničí hodnotu.

Vznik a regulace peněz

Institute a politika

- Emise a regulace: centrální banka (v ČR Česká národní banka) řídí emisní a měnovou politiku.
- Bankovní systém: komerční banky přijímají vklady, poskytují úvěry a zajišťují platební styk.
- Fiskální politika (nástroj vlády) a monetární politika (nástroj centrální banky) ovlivňují množství peněz, inflaci a úrokové sazby.

Obsah

- 1 Peníze
 - Význam peněz
 - Formy peněz
 - Vlastnosti peněz
 - Regulace peněz
- 2 Opatření proti falšování
 - U bankovek a mincí
 - U karty a elektronické platby
 - U cenných papírů
 - Právní a institucionální ochrana
- 3 Závěr prezentace
 - Praktické tipy pro žáky
 - Krátké shrnutí
 - Opakovací otázky

Opatření proti falšování – u bankovek a mincí (1)

Technické prvky

- Speciální papír a slitiny; reliéfní tisk pro hmatovou kontrolu.
- Vodoznaky a ochranné nitě/proužky vložené do bankovky.
- Mikrotext - tisk velmi malých detailů a opticky proměnlivých (holografických) prvků.
- UV prvky viditelné pod černým světlem.

U karet a elektronických plateb (2)

Elektronické zabezpečení

- Chip (EMV) a PIN; kryptografické zabezpečení transakcí.
- Tokenizace a šifrování dat v platebních systémech.
- Dvufaktorová autentizace a monitoring podezřelých transakcí.
- Pravidelné aktualizace a bezpečnostní standardy platebních bran.

U cenných papírů (3)

Tisk a ověření

- Speciální tisk, unikátní sériová čísla a povinné podpisy.
- Ověřování identity a potvrzení bankou či notářem.
- Právní postihy za padělání a manipulaci s dokumenty.

Právní a institucionální ochrana

Role institucí

- Centrální banky vyvíjejí nové bezpečnostní prvky a obměňují oběživo.
- Trestní postihy za padělání a šíření padělků.
- Vzdělávání veřejnosti: jak rozpoznat padělky a kam podezření hlásit.

Obsah

- 1 Peníze
 - Význam peněz
 - Formy peněz
 - Vlastnosti peněz
 - Regulace peněz
- 2 Opatření proti falšování
 - U bankovek a mincí
 - U karty a elektronické platby
 - U cenných papírů
 - Právní a institucionální ochrana
- 3 Závěr prezentace
 - Praktické tipy pro žáky
 - Krátké shrnutí
 - Opakovací otázky

Praktické tipy pro žáky – bezpečné chování s penězi

Doporučení

- Kontrolovat bankovky proti světlu, hledat vodoznaky a ochranné prvky.
- Nezveřejňovat PIN a chránit platební kartu; používat dvoufaktorové ověření.
- Pravidelně kontrolovat bankovní výpisy a hlásit podezřelé transakce.
- Při podezření na padělek kontaktovat banku nebo policii.

Krátké shrnutí

Hlavní body

- Peníze: prostředek směny, účetní jednotka, uchovatel hodnoty a standard odloženého plnění.
- Formy: hotovost, depozity, cenné papíry, elektronické peníze, kryptoměny.
- Ochrana: technické prvky u bankovek a karet, právní postihy a informovanost veřejnosti.

Opakovací otázky

Zkontrolujte znalosti

- 1 Jaké jsou hlavní funkce peněz?
- 2 Uveď současné formy peněz a stručně je popiš.
- 3 Jaké základní prvky pomáhají rozpoznat padělanou bankovku?
- 4 Jak se chrání elektronické platby před zneužitím?
- 5 Co je šek a co směnka?
- 6 Jaké kroky podnikneš, když podezříš padělek?